

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ORIENTĂRI ȘI PRECIZĂRI PRIVIND RELAȚIILE BISERICII ORTODOXE ROMÂNE CU CULTELE RELIGIOASE DIN ROMÂNIA ȘI ÎNDEOSEBI CU BISERICA GRECO-CATOLICĂ AFLATĂ ÎN CURS DE ORGANIZARE ȘI RECUNOAȘTERE LEGALĂ, CA PERSOANĂ JURIDICĂ ȘI CULT RELIGIOS AUTONOM ÎN ROMÂNIA

În duhul principiilor libertății și adevăratei democrații instaurate în România, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a venit, în mod firesc, în întâmpinarea traducerii în fapte a acestor principii, formulând poziția ei față de celelalte culte religioase.

Ca urmare, dorind să contribuie la renașterea spirituală a poporului român, în noul climat de libertate religioasă, a hotărât continuarea și dezvoltarea relațiilor ecumenice frățești cu toate cultele religioase din România, pe baza dragostei evanghelice care îi stă drept călăuză.

Luând cunoștință de recente decrete ale Consiliului Frontului Salvării Naționale referitoare la cultele religioase întâmpinând creștinete, în aceeași măsură, și dorința Bisericii Greco-Catolice din România de a se organiza în condițiile actuale, ca un cult autonom cu personalitate juridică, în condițiile prevăzute de legile în vigoare dar, în același timp, își manifestă îngrijorarea față de situațiile de tensiune care s-au produs deja în unele parohii din Transilvania. De aceea, Sfântul Sinod face apel la păstrarea unității creștine frățești pentru a nu se produce acte de violență și dezbinare dureroasă.

Spre a preîntîmpina orice stare nedorită, Sfântul Sinod a hotărât ca o comisie din partea Patriarhiei Române să poarte un dialog frățesc cu o comisie similară din partea Bisericii Greco-Catolice, care să lucreze sincer și deschis pentru a ajunge la un rezultat pozitiv de reconciliere, fără a se recurge la acte de dezordine, care ar putea să apară în comunitățile parohiale.

Pentru a preveni abuzurile și violențele și pentru a nu se mai repeta pagubele produse în anul 1700 și în anul 1948, eparhiile au fost îndrumate să aducă la cunoștința autorităților de stat stările de tensiune care s-au creat deja în unele parohii și ar putea să apară și în altele.

În lumina celor hotărâte de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, vestim pe această cale că, în ziua de 24 ianuarie 1990 la Ministerul Cultelor din București s-au întâlnit Î. P. S. Mitropolit ANTONIE al Ardealului și Î. P. S. Mitropolit NICOLAE al Banatului, din partea Bisericii Ortodoxe Române, cu Î. P. S. Mitropolit ALEXANDRU TODÊA din partea Bisericii Greco-Catolice, în prezența d-lui GELU VOICAN VOICULESCU, Vice-președinte al guvernului și a d-lui Prof. Dr. NICOLAE STOICESCU, Ministrul Cultelor.

Cu acest prilej s-a convenit ca, mai întâi, Biserica Greco-Catolică să-și îndeplinească procedura de recunoaștere legală de cult religios autonom, în conformitate cu legiurile în vigoare, și apoi să se treacă la dialog, la nivel de eparhii și parohii, privind eventuala reglementare a bunurilor bisericesti, după ce parohiile greco-catolice se vor înscrie la primării și vor primi calitatea de persoane juridice. **Cei care vor ocupa cu forța biserici ortodoxe riscă să fie trași la răspundere pe cale legală.**

În lumina celor de mai sus, dorim să facem o serie de considerații de natură istorică-juridică, în scopul stabilirii, pe cale pașnică, fără violență, a relațiilor actuale dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Greco-Catolică, ultima în curs de formare și recunoaștere legală, ca un cult religios autonom în România.

Pentru toți doritorii de bine, rememorăm faptul că Mitropolitul ATANASIE ANGHEL și preoții

care au semnat Actul unirii cu Roma la 1698 au precizat că se unesc cu Roma în următoarele condițiuni:

„Cum pre noi și rămășițele (urmașii) noastre, din obiceiul Bisericii noastre a Răsăritului, să nu ne clintescă, ci toate ceremoniile, (cult), sărbătorile, posturile, cum pînă acum, așa și de acum înainte să fim slobozi a le ține după obiceiul vechi (al Bisericii Răsăritului)”.

În baza acestui act, în Ardeal la anul 1698, s-a frînt unitatea Bisericii Ortodoxe Române strămoșești, prin apariția unei noi Biserici românești, unite cu Roma, prin desprinderea ei din trupul Bisericii-Mame, Biserica Ortodoxă Română strămoșească.

Unirea cu Roma s-a făcut cu silnicie din partea catolică și cu multe jertfe din partea Românilor ortodocși, pe care istoria le-a consemnat în filele sale și se cunosc.

Cu toate acestea, **cele două Biserici au viețuit ca două Biserici românești surori**, luptînd deseori alături pentru realizarea acelorași înalte idealuri românești, așa cum au făcut la 1848 și la 1 decembrie 1918.

În Constituția României Mari din anul 1923 (art. 22), cele două Biserici românești surori apar sub denumirea de:

- Biserica Ortodoxă Română dominantă;
- Biserica Română Unită care se bucură de înființare față de celelalte Biserici.

O tulburare a relațiilor firești dintre cele două Biserici românești, frățești, autonome, s-a produs prin Concordatul semnat la 10 mai 1927, la Roma, între Guvernul Regal al României și Sfântul Scaun, act ratificat de Parlamentul României în anul 1929, prin care Biserica Română Unită, în baza art. 1 și 2 din Concordat, devine un rit grec al Bisericii Catolice apostolice romane, pierzîndu-și astfel, autonomia pe care o avea.

În art. 1 din Concordat se spune:

„Religia catolică, apostolică, romană de orice rit, se va practica și exercita liber și în public, în tot Regatul României”.

În art. 2 din Concordat este stabilită și ierarhia Bisericii Catolice, apostolice romane pentru ritul grec, pentru ritul latin și pentru ritul armean.

În art. 2, lit. A, se precizează nomenclatura ierarhiei catolice pentru ritul grec (fosta Biserica Română Unită conform art. 22 din Constituția din 1923), precum urmează:

„A. Pentru ritul grec:
Provincia Bisericească Alba Iulia și Făgăraș.
Mitropolia: Blaj, cu patru sufragani:

1. Oradea-Mare;
2. Lugoj;
3. Gherla (Scaunul Episcopal și Capitlul urmează a fi transferate de comun acord între Sfântul Scaun și Guvernul Regal);
4. O nouă Dioceză ce urmează a fi înființată în Nord, cu Scaunul Episcopal ce urmează a fi desemnat de comun acord între Sfântul Scaun și Guvernul regal. Din această Dioceză vor face parte și greco-rutenii cu o administrație specială”.

Din textul expres al art. 2, lit. A din Concordat rezultă și este evident vădită intenția de catolicizare a Bisericii Române Unite împotriva Constituției în vigoare atunci (1923), care recunoștea existența unei Biserici Române, care recunoștea.

Același Concordat prevedea privilegiul pentru Biserica Romano-Catolică, în care era inclusă și Bi-

serica Română Unită sau Greco-Catolică ca o Biserica Romano-Catolică de rit grec, și posibilitatea ca această Biserica să fie condusă direct de Roma (sub jurisdicția Sfântului Scaun).

Această integrare a Bisericii Române Unite autonome (cf. art. 22 din Constituția din 1923) în cadrul Bisericii Romano-Catolice apusene, ca un rit grec al acestei Biserici, s-a făcut fără consultarea și consimțămîntul credincioșilor și al clericilor Bisericii Române Unite.

Nulitatea Concordatului și lipsa constituționalității sale ca act juridic, precum și punctul de vedere al Bisericii Ortodoxe Române dominante, cu privire la valabilitatea Concordatului, ca și privilegiile acordate, prin Concordat, Bisericii Romano-Catolice, în cadrul căreia era inclusă și Biserica Română Unită ca un rit grec al acestei Biserici, au făcut obiectul unor numeroase studii documentare și luări de poziții oficiale ale Bisericii Ortodoxe Române (Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române), și a unor personalități de prestigiu ale culturii românești interbelice (Patriarhul MIRON CRISTEA, Mitropolitul NICOLAE BĂLAN al Ardealului, profesorii universitari ONISIFOR GHIBU, IOAN LUPAȘ, LIVIU STAN și mulți alții).

Starea nefirească creată prin Concordat a încetat o dată cu denunțarea Concordatului între România și Sfântul Scaun, la 11 iulie 1948, prin Decretul nr. 151/1948, de denunțare a Concordatului încheiat la 10 mai 1927 între România și Sfântul Scaun.

În acest decret, valabil și astăzi, se arată:

„Concordatul încheiat între România și Sfântul Scaun la 10 Mai 1927, precum și acordurile și convențiunile ulterioare, intervenite în aplicarea acelui concordat, se denunță pe data publicării prezentei legi.

Pe aceeași dată încetează aplicarea concordatului, acordurilor și convențiilor ulterioare.

Legea din 12 iunie 1929, pentru ratificarea concordatului, precum și legile de ratificare a convențiilor sau acordurilor ulterioare, se abrogă”.

Ca o consecință firească a susnumitului act al puterii de stat, Biserica Română Unită a încetat să mai constituie un rit al Bisericii Romano-Catolice, redevenind o Biserica Română autonomă unită în România.

În baza acestei autonomii dobîndite prin actul de denunțare a Concordatului, protopopii, preoții și credincioșii Bisericii Române Unite Autonome, în Consfătuirile avute în lunile iulie—octombrie 1948 și, ca urmare a apelurilor pentru reîntregirea spirituală lansate de ierarhii Bisericii Ortodoxe Române la 21 octombrie 1948, s-au hotărît și au revenit în sinul Bisericii-Mame. Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române i-a primit și a consfințit dorința lor de a reveni în sinul Bisericii noastre strămoșești, Biserica Ortodoxă Română.

Sus menționata hotărîre sinodală a consfințit reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române, ca Biserica mamă strămoșească, integrînd în sinul ei, cu drepturi și îndatoriri egale, pe credincioșii și clericii fostei Biserici Române Unite Autonome, care au solicitat reîntegrarea lor în cadrul Bisericii Ortodoxe Române, fără ingerințe din partea acesteia. Era o întoarcere firească la Biserica strămoșească de care au fost despărțiți prin minciună, promisiuni nerealizate și teroare (să ne amintim ce a făcut generalul Buccow în 1761!)

Menționăm că în anul 1948, o parte dintre ierarhi și clerici ai Bisericii Române Unite nu au

împărtășit acest punct de vedere al majorității credincioșilor și clericilor și nu și-au mai creat un cadru legal de desfășurare a activității lor, deși aveau această posibilitate, ca urmare a publicării decretului 177/1948, privind regimul legal general al Cultelor din Republica Populară Română, publicat în Monitorul Oficial nr. 178, partea I-a din 4 august 1948.

Această grupare minoritară de ierarhi și clerici au rămas integrați în cadrul Bisericii Romano-Catolice, nerecunoscând valabilitatea denunțării Concordatului.

Menținerea în această stare de fapt, cât și ne prezentarea unui punct de vedere legal al acestei grupări minoritare, care nu a revenit la Biserica Ortodoxă Română, a impus autorității de stat promulgarea Decretului nr. 358 din 2 dec. 1948, publicat în Monitorul Oficial nr. 281 din 2 dec. 1948, al cărui text îl reproducem integral:

„Art. 1. — În urma revenirii comunităților locale (parohii) ale cultului greco-catolic la cultul ortodox român și în conformitate cu art. 13 din Decretul nr. 177 din 1948, organizațiile centrale și statutare ale acestui cult, ca Mitropolia, Episcopii, capitlurile, ordinele, congregațiunile, protopopiatele, mănăstirile, fundațiunile, asociațiunile, cum și orice alte instituții și organizațiuni, sub orice denumire încetează de a mai exista.

Art. 2. — Averele mobilă și imobilă aparținând organizațiilor și instituțiilor arătate la art. 1 din prezentul Decret, cu excepția expresă a averii fostelor parohii, revine Statului Român, care le va lua în primire imediat.

O comisiune interdepartamentală compusă din delegați ai Ministerelor: Cultelor, Finanțelor, Afacerilor Interne, Agriculturii și Domeniilor și Învățământului Public, va hotărî destinația acestor averi, putând atribui o parte din ele Bisericii Ortodoxe Române, sau diferitelor ei părți componente“.

Evenimentele revoluționare petrecute în luna decembrie 1989 au determinat, în baza principiilor democratice, enunțate în Platforma Program a Frontului Salvării Naționale, apariția și publicarea Decretului-Lege nr. 9 din 31 decembrie 1989 al Consiliului Frontului Salvării Naționale, în care se stipulează:

„Sînt și rămîn abrogate“ o serie de decrete și legi, între care, la pct. 20 (ultimul), se indică și abrogarea Decretului nr. 358/1948, pentru stabilirea situației de drept a fostului cult greco-catolic, al cărui text integral l-am citat mai sus.

Efectul juridic al Decretului-Lege nr. 9 din 31 decembrie 1989 al Consiliului Frontului Salvării Naționale, prin care s-a abrogat Decretul nr. 358/1948 impune următoarele considerațiuni juridice:

1. — **Abrogarea unui text de lege nu produce efecte retroactive și nici nu conduce la interpretarea sa în afara voinței legiuitorului;**

2. — Abrogarea se referă la un text expres — decretul nr. 358/1948 — și nu a întregii legislații românești care guvernează materia, respectiv aceea a regimului legal al Cultelor în România.

Cu referire la aceste principii de drept mai sus enunțate, facem următoarele precizări:

1. — **Abrogarea Decretului nr. 358/1948 nu conduce la restabilirea regimului juridic legal al Cultului Greco-Catolic și nici la interpretarea că existența materială și spirituală a acestuia a fost recunoscută, aflată vreme cît Decretul-Lege nr. 9/31 decembrie 1989 al Consiliului Frontului Salvării Naționale nu face această precizare expresă.**

2. — De altfel, legislația română în vigoare referitoare la Culte, la această dată, respectiv art. 17 și 30 din Constituția României, Decretul 177 din 1948, privind regimul legal general al Cultelor din România și Decretul nr. 334/1970, privind organizarea și funcționarea Departamentului Cultelor, impune concluzia că:

a) În vederea recunoașterii, „fiecare cult religios va înainta, prin Ministerul Cultelor, spre comunicare și aprobare, Statutul său de organizare și funcționare, cuprinzînd sistemul de organizare, conducere și administrare, însoțit de mărturisirea de credință respectivă“ (art. 14 din Decretul 177/1948).

b) „Culte religioase recunoscute vor trebui să aibă organizație centrală, care să reprezinte cultul, indiferent de numărul credincioșilor săi“ (art. 12 Decretul nr. 177/1948).

c) „Șefii Cultelor, precum și mitropoliții, arhiepiscopii, episcopii, superintendenții, administratorii apostolici, vicarii administrativi și alții, avînd funcțiuni asemănătoare, aleși sau numiți în conformitate cu Statutele de organizare ale Cultelor respective, nu vor fi recunoscuți în funcțiune decît în baza aprobării Prezidiului Marii Adunări

Naționale, dată prin Decret, la propunerea Guvernului, în urma recomandării Ministrului Cultelor“ (art. 21, Decretul 177/1948).

Prevederile specifice regimului legal al Cultelor în România sînt în concordanță cu prevederile constituționale în vigoare (art. 30 — Constituția României) și prevederile art. 31, 32, 33 din Decretul nr. 31/1954, privitor la persoanele fizice și persoanele juridice, ca și a Legii privind persoanele juridice din 1924, în vigoare.

Securitatea circuitului civil al Legilor, impune aplicarea principiului potrivit căruia, acolo unde legea nu dispune, nu se poate veni cu o interpretare restrictivă.

În acest sens, dacă în prevederile Decretului-Lege nr. 9 din 31 dec. 1989 nu se face nici o referire (expresă sau implicită) la situația juridică a averii mobile și imobile a fostului cult greco-catolic, nu se poate pune în discuție această problemă decît în cazul în care o reglementare legală — decret sau lege — va stabili, în viitor, situația juridică a susmenționatei averi.

Pentru a reintra în posesia bunurilor fostei Biserici Greco-catolice, în cazul recunoașterii legale a Cultului Greco-catolic, se impun următoarele:

a) — **În vederea dobîndirii bunurilor organizațiilor centrale, e necesar a se cere instituirea unei comisii interdepartamentale pentru a stabili în ce măsură fostele bunuri, intrate în proprietatea statului, pot fi retrocedate.**

b) — În ce privește averile fostelor parohii care, în baza legii, au fost „expres exceptate“ de la trecerea în prprietatea statului, este bine știut că ele au urmat comunitatea care este proprietara de drept și de fapt a acestor averi, ele integrîndu-se în averea parohiei ortodoxe în care s-a integrat și parohia fostă greco-catolică.

Parohia fiind persoană juridică își administrează averea prin organele sale: Adunarea Parohială ca organ deliberativ și Consiliul parohial ca organ executiv.

Modul de administrare a averii parohiale este prevăzut de Statutul de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române aprobat prin Decret al Prezidiului Marii Adunări Naționale la 23 februarie 1949.

În situația concretă în care, după apariția și recunoașterea în condițiile legii actuale a Cultului greco-catolic autonom din România, se va ajunge la formarea de parohii greco-catolice, și în cazul că aceste parohii se formează prin trecerea unor credincioși, membri ai parohiilor ortodoxe, la Cultul greco-catolic, preconizat, se impune și divizarea averii mobile și imobile a parohiei ortodoxe din cadrul căreia se desprind acești credincioși: **aceasta se va putea face numai după înregistrarea parohiei greco-catolice în registrul special al primăriei, în conformitate cu legile în vigoare.**

Dorim să precizăm că, în prezent, materia privind divizarea patrimoniului unei persoane juridice prin desprinderea din ea a unei noi persoane juridice, este reglementată de următoarele acte normative, cu privire la împărțirea patrimoniului unei persoane juridice prin divizare:

Art. 41, alin. 2 din Decretul nr. 31/1954, privitor la persoanele fizice și persoanele juridice din 30 ian. 1954, publicat în Buletinul Oficial nr. 8/30 ianuarie 1954 prevede că: „Divizarea se face prin împărțirea întregului patrimoniu al unei persoane juridice între mai multe persoane juridice care există sau care iau, astfel fiind“.

Art. 44, alin. 1 și 2 din același Decret prevede că:

„Divizarea precum și desprinderea unei părți din Patrimoniul acestora (este vorba de persoană juridică), se face în temeiul hotărîrii organului (al acestei persoane juridice), chemat a le decide, precum și cu recunoașterea din partea organului competent, potrivit prevederilor legii“.

„Dispozițiile alineatului precedent sînt aplicabile, prin asemănare, și organizațiilor obștești (cultele religioase)“.

La data la care se va produce, în concret, divizarea parohiei și împărțirea averilor mobile și imobile ale parohiei, ca persoană juridică, se va avea în vedere și legislația care, eventual, va reglementa materia la acea dată.

*

Am înfățișat cele de mai sus în dorința ca ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române și ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii greco-catolice, aflate în curs de organizare și recunoașterea legală, ca un cult religios autonom în România, să cunoască obiectiv cadrul legal al relațiilor actuale dintre cele două Biserici, din care rezultă că:

— Biserica greco-catolică în curs de organizare și recunoaștere legală, va trebui, mai întîi, să îndeplinească toate cele prevăzute în art. 13 și 14 din Decretul 177/1948, pe care le-am citat mai sus, pentru a deveni un cult religios autonom, legal recunoscut.

— **Parohiile greco-catolice ce se vor constitui legal — după recunoașterea Cultului greco-catolic autonom — prin înscrierea la primărie, act prin care vor căpăta statutul de persoană juridică, pot să intre în dialog cu privire la divizarea patrimoniului parohiei din care s-au desprins, în condițiile art. 37 din Decretul nr. 177/1948, care prevede următoarele:**

„Art. 37. — Dacă cel puțin 10% din numărul credincioșilor comunității locale a unui cult trec la alt cult, comunitatea locală religioasă a cultului părăsit pierde de drept o parte din patrimoniul său, proporțional cu numărul credincioșilor care au părăsit-o și această parte proporțională se strămută, tot de drept, în patrimoniul comunității locale a cultului adoptat de noii credincioși.

Dacă cei care părăsesc comunitatea locală alcătuiesc majoritatea, Biserica (locașul de închinăciune, casa de rugăciuni), cum și edificiile anexe, aparțin de drept comunității locale a cultului nou adoptat, cealaltă avere cuvenindu-se celor două comunități locale în proporția arătată la alineatul precedent.

Dacă cei trecuți de la un cult la altul reprezintă cel puțin 75% din numărul credincioșilor comunității locale a cultului părăsit, întreaga avere se strămută, de drept, în patrimoniul comunității locale a cultului adoptat, cu drept de despăgubire pentru comunitatea locală părăsită, proporțional cu numărul celor rămași, fără a se socoti biserică (locașul de închinăciune, casa de rugăciuni) și edificiile anexe; această despăgubire va fi plătită în termen de cel mult 3 ani de la stabilirea ei.

Cazurile prevăzute în acest articol vor fi constatate și soluționate de judecătoria populară a locului“.

În acest scop Biserica Ortodoxă Română, prin Sfîntul Sinod, a îndrumat Centrale eparhiale ca, la momentul respectiv, după recunoașterea legală a Cultului greco-catolic autonom și după formarea, potrivit legii, prin înscrierea la primărie, a parohiilor greco-catolice să constituie o comisie specială, formată din Vicarul administrativ, Consilierul administrativ economic, consilierul juridic și protopopul locului, pentru ca împreună cu o comisie similară din partea cultului greco-catolic, recunoscut legal, să procedeze la reglementarea, conform legii, a partajării averii, mobile și imobile bisericesti a parohiilor care urmează a fi divizate, în cazul în care o parte din credincioșii parohiilor ortodoxe române actuale trec la Cultul greco-catolic din România, conform principiului proporționalității membrilor, prevăzut de art. 37 din Decretul 177/1948.

Biserica Ortodoxă Română, prin Sfîntul Sinod, face apel la ierarhii, clericii și credincioșii ei ca toate tratativele cu reprezentanții Cultului greco-catolic ce urmează a se organiza și a fi recunoscut, cu respectarea legilor în vigoare, să se desfășoare pașnic, în duh frățesc și românesc, de demnitate și omenie românească, conștienți de valoarea adevăratei libertăți și democrații din România, care trebuie să ducă la păstrarea și întărirea unității și spiritualității românești, în spiritul glasului moșilor și strămoșilor noștri care au dorit întotdeauna aceasta.

De aceeași opinie s-a declarat și reprezentantul Bisericii greco-catolice, mitropolitul ALEXANDRU TODÊA, care a promis că va face apel la calm și înțelegere la toți slujitorii și enoriașii Bisericii Unite.

Să rămînem în această unitate care ne va da posibilitatea să repunem în adevărata ei valoare spiritualitatea românească, specifică poporului nostru.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

LOCOTENENȚA PATRIARHALĂ și CONSILIUL NAȚIONAL BISERICESC

Materialul întocmit de: Arhid. Dr. Ioan N. Floca — Profesor la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, Pr. Constantin Părvu — Vicarul Administrativ al Cancelariei Sf. Sinod și Avocat Mircea Părvu din București.

24 ianuarie 1990
BUCUREȘTI

MATERIALUL VA FI CITIT DE CĂTRE CUCERNICII PREOȚI ÎN BISERICĂ